O‘zbekiston
Metama’lumot
Tashqi savdo statistikasi

Ishlab chiqilgan sana: 06.08.2019
Oxirgi yangilangan sana: 28.12.2021

0. Asoslar

0.1 Qonuniy asoslar

0.1.1 Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish uchun javobgarlik

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi 2021-yil 11-avgustda qabul qilingan “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga muvofiq mustaqil ravishda o‘z faoliyatini yuritadi.

Ushbu Qonunning maqsadi rasmiy statistika sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Qonunning amal qilishi rasmiy statistikani tayyorlovchilarga va undan foydalanuvchilarga, respondentlarga hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilarga, shuningdek ular o‘rtasida yuzaga keladigan, rasmiy statistikani tayyorlash, tarqatish va muvofiqlashtirish bilan bog‘liq bo‘lgan munosabatlarga nisbatan tatbiq etiladi.

2017-yil 2-sentabrda tasdiqlangan va Davlat statistika qo‘mitasining vakolatlari, funksiyalari va tarkibini aniqlab beradigan “O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi to‘g‘risida Nizom”ga muvofiq Davlat statistika qo‘mitasi milliy statistika tizimini muvofiqlashtirish, monitoring va nazorat qilishga mas’ul, shuningdek ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish va tarqatish bo‘yicha asosiy organ bo‘lib hisoblanadi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga mos yagona statistika uslubiyati bilan ta’minlash vazifalarini bajaradi.

Rasmiy statistika to‘g‘risidagi Qonunning 14-moddasiga muvofiq davlat statistika organlari quyidagi huquqlarga ega:

- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuvi shakllarini olish va statistika kuzatuvi ma’lumotlaridan statistika maqsadlarida foydalanish;
- statistik birliklar faoliyatining statistika kuzatuvlarini o‘tkazish va olingan birlamchi ma’lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish;
- jismoniy shaxs bo‘lgan respondentlarni statistika kuzatuvlarida ishtirok etganligi uchun rag‘batlantirishni amalga oshirish;
- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, shuningdek boshqa tashkilotlardan statistika dasturlarini bajarish uchun zarur bo‘lgan axborotni so‘rash hamda olish;
- rasmiy statistikani tayyorlash uchun zarur bo‘lgan statistika ma’lumotlarini yig‘ishga jismoniy va yuridik shaxslarni qonunchilikka muvofiq shartnoma asosida jalb etish;
- statistika ma’lumotlarini yig‘ish, ularga ishlov berish, ularni umumlashtirish, tahlil qilish, tarqatish va saqlashning zamonaviy usullari va vositalaridan foydalanish hamda ularni milliy statistika tizimiga joriy etish;

- statistika ma’lumotlarini taqdim etish bilan bog‘liq qoidabuzarliklar aniqlangan taqdirda, ularni bartaraf etish haqida ko‘rsatmalar berish va statistika ma’lumotlariga tegishli tuzatishlar kiritish;

- statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzgan mansabdor shaxslarga nisbatan ma’muriy jazo choralarini qonunga muvofiq o‘z vakolatlari doirasida qo‘llash.

2017-yil 12-sentabrdagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining F-5054-son farmoyishiga muvofiq, mamlakatdagi iqtisodiy va moliyaviy ma’lumotlar Xalqaro Valyuta Fondining kengaytirilgan umumiy ma’lumotlar tarqatish tizimi (k-MTUT)ga to‘g‘ri kelishi va uning doirasida muvofiqlashtirilishi kerak.

0.1.2 Ma’lumot ishlab chiqaruvchi tashkilotlar o‘rtasida ma’lumotlar almashinuvi va muvofiqlashtirish

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 11-moddasiga asosan rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma’lumotlarini ishlab chiqishda xalqaro darajada tavsiya etiladigan tushunchalarga, tasniflarga va uslubiyatga amal qiladi.

Vakolatli davlat organi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining faoliyatini statistika dasturlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma’lumotlarini tayyorlash uslubiyatini o‘z vakolatlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining statistika uslubiyatlarida xalqaro tavsiyalarga nomuvofiqlik aniqlangan taqdirda vakolatli davlat organi statistika uslubiyatlari auditi yakunlariga ko‘ra ushbu tayyorlovchilarga ijro etilishi majburiy bo‘lgan taqdimnomalar kiritish huquqiga ega.

Milliy statistika tizimiga kiruvchi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilari tomonidan statistika ma’lumotlarini shakllantirish va vakolatli davlat organi bilan axborot almashinuvini ta’minlash uchun mas’ul bo‘lgan bo‘linmalar tashkil etiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilar o‘zlarida mavjud bo‘lgan statistika ma’lumotlarini va (yoki) ma’muriy ma’lumotlarni vakolatli davlat organiga statistika dasturlarida belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etadi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 10-moddasiga asosan, Statistika kengashi vakolatli davlat organi huzuridagi rasmiy statistikaning rivojlantirilishi, faoliyat ko‘rsatishi va muvofiqlashtirilishi masalalari bo‘yicha kollegial maslahat organidir.

Statistika kengashining tarkibi davlat boshqaruvi organlarining, ilmiy-tadqiqot tashkilotlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining vakillari, shuningdek statistika bo‘yicha milliy ekspertlar orasidan tuziladi.

0.1.3 Respondentlar individual ma’lumotlarining maxfiyligi

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 27-moddasiga asosan, rasmiy statistikani tayyorlovchilar tasarrufidagi mavjud individual ma’lumotlardan faqat statistika maqsadlarida, jamlanma statistika ma’lumotlarini shakllantirish uchun foydalaniladi.

Davlat organlari, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari va boshqa tashkilotlar, shu jumladan xalqaro tashkilotlar tomonidan individual ma’lumotlardan tergov, nazorat qilish, sud muhokamasi, ma’muriy qarorlar qabul qilish maqsadida yoki jismoniy va yuridik shaxslarga yoki

uy xo‘jaliklariga taalluqli boshqa maqsadlarda foydalanilishi mumkin emas.

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi to‘g‘risida Nizomda, Davlat statistika qo‘mitasi yuridik va jismoniy shaxslarning, shu jumladan, yakka tartibdagi tadbirkorlar faoliyatining statistika kuzatuvlarini olib borish va olingan ma’lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish huquqiga ega ekanligi hamda olingan statistik ma’lumotlarning maxfiyligini va davlat sirlariga ega bo‘lgan statistik ma’lumotlarning himoya qilinishini ta’minlashi belgilab qo‘yilgan.

Davlat statistika qo‘mitasi xodimlari axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsiplariga rioya qilishlari, o‘zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday individual ma’lumotlarni oshkor qilmasliklari kerak.

Ularni lavozimga tayinlash paytida majburiyatlari haqida ma’lumot beriladi. Davlat statistika qo‘mitasining har bir xodimi ma’lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini o‘z ichiga olgan shartnomaga qo‘l qo‘yishi shart.

0.1.4 Statistik hisobotlarni taqdim etish

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 14-moddasiga asosan, davlat statistika organlari davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuvi shakllarini olish huquqiga ega. O‘zbekiston Respublikasining Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining 215-moddasiga muvofiq mansabdor shaxslarning statistika kuzatuvini olib borish uchun zarur bo‘lgan hisobot va boshqa ma’lumotlarni taqdim etmaslikda ifodalangan statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzishi, hisobot ma’lumotlarini buzib ko‘rsatishi yoki hisobotlarni taqdim etish muddatlarini buzishi bazaviy hisoblash miqdorining yetti baravaridan o‘n baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab bo‘ladi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 16-moddasiga asosan, Statistika dasturlariga binoan statistika kuzatuvlarini o‘tkazish chog‘ida respondentlar rasmiy statistikani tayyorlovchilarga ishonchli va to‘liq ma’lumotlarni rasmiy statistikani tayyorlovchi tomonidan belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etishi shart.

0.2 Resurslar

0.2.1 Kadrlar, moddiy-texnika bazasi, kompyuter vositalari va moliyalashtirish

Tashqi savdo statistikasi ko‘rsatkichlarini shakllantirish bilan qo‘mita Markaziy apparatida 9 ta va hududiy boshqarmalarda 3 ta xodim shug‘ullanadi.

Barcha hodimlar oliy ma’lumotga ega bo‘lib, ular har 2 yilda kamida 1 marotaba O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida o‘z malakalarini oshirib boradilar.

Har bir ish o‘rni lokal tarmoqqa ulangan shaxsiy kompyuter bilan ta’minlangan hamda mavjud dasturiy ta’minot muntazam yangilanib turiladi.

Elektron hisoblash resurslarini yetarli darajada himoya qilish, shu jumladan statistika ma’lumotlarini tiklash favqulotda qo‘llab quvvatlash tizimlari ta’minoti orqali amalga oshiriladi. Taqdim etilayotgan moliyaviy resurslar Tashqi iqtisodiy faoliyat va savdo statistikasi bo‘yicha

statistika dasturida belgilangan ishlarni amalga oshirish uchun yetarli. Xodimlarning davriy tekshiruvlari o‘tkaziladi. Davlat statistika organlari zarur hollarda ekspertlardan tashqi yordam oladi.

1. Beg‘arazlik

1.1 Kasbiy mahorat

1.1.1 Statistikaning xolisligi

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 6-moddasiga asosan, rasmiy statistikasining asosiy prinsiplari, jumladan beg‘arazlik va xolislik hisoblanadi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunining 13-moddasiga asosan, Davlat organlari, boshqa tashkilotlar va ularning mansabdor shaxslari davlat statistika organlarining ushbu Qonunga muvofiq amalga oshirilayotgan faoliyatiga aralashishga haqli emas.

Hududiy statistika boshqarmalari, tumanlarning (shaharlarning) statistika bo‘limlari mahalliy davlat hokimiyati organlaridan mustaqil bo‘lib, bevosita vakolatli davlat organiga bo‘ysunadi.

Mazkur statistik ma’lumotni ishlab chiqishda boshqa davlat organlarining aralashishiga yo‘l qo‘yilmagan va kasbiy mustaqillik to‘liq ta’minlangan.

Kadrlarni tanlab olish va ularni yuqori lavozimlarga tayinlashda, ularning statistika sohasida tajribasi va kasbiy malakasi e’tiborga olinadi. Boshqarma xodimlari malakasini oshirish Davlat statistika qo‘mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslarida hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan tashkil etiladigan o‘quv kurslari, o‘quv-amaliy seminarlarda ishtirokini ta’minlash orqali ta’minlanadi. Boshqarma xodimlari Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida tashkil etilgan o‘quv kurslarida ma’ruzalar bilan ishtirok etadi. Ommaviy axborot vositalarida Boshqarma xodimlarining ilmiy maqolalarini e’lon qilib borish tashkil etilgan.

1.1.2 Manbalar, uslublar va tarqatish usullarini tanlash

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 33-moddasiga muvofiq:

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini doimiy asosda baholab boradi. Sifat kafolatini ta’minlash uchun rasmiy statistika rasmiy statistikaning qamrovi, tushunchalari, statistik birliklari va tasniflariga taalluqli umumiy prinsiplar hamda usullar asosida tayyorlanadi va tarqatiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini yaxshilash maqsadida ma’lumotlarni tahlil etish va tahrir qilish, turli manbalardan olingan ma’lumotlarni birlashtirish, ma’lumotlarni statistika maqsadlarida bir-biriga bog‘lashni va solishtirishni amalga oshirish hamda baholashning statistik usullaridan foydalanish huquqiga ega.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar tayyorlash jarayonida foydalaniladigan manbalar va usullarni, shuningdek yakuniy ma’lumotlar to‘plamlarini hujjatlashtirib boradi. Rasmiy statistikadan foydalanuvchilar statistika ma’lumotlarining manbalari va ularni tayyorlash usullari hamda rasmiy statistika ma’lumotlarining sifati to‘g‘risida metama’lumotlar yordamida xabardor qilinadi.

1.1.3 Statistik ma'lumotlarni noto'g'ri talqin qilish yoki undan noto'g'ri foydalanish bo'yicha sharh

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi to'g'risidagi Nizomda (15-band) Davlat statistika qo'mitasi rasmiy statistik ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanish va talqin qilish holatlarini ko'rib chiqish hamda ular bo'yicha tushuntirishlar berish huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan.

Unga ko'ra, Davlat statistika qo'mitasi statistik ma'lumotlarni noto'g'ri talqin qilish va statistik ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanilganda o'z izohini berishi mumkin.

1.2 Shaffoflik

1.2.1 Statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tarqatish qoidalari va tartibining oshkoraligi

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 6-moddasiga binoan, rasmiy statistikaning asosiy prinsiplari tushunarlilik va shaffoflik. Statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tarqatish bo'yicha shartlar O'zbekiston Respublikasining statistikaga oid qonun hujjatlarida keltirilgan. Ushbu qonunchilik choralari veb-saytga joylashtirilgan va jamoatchilikni ular bilan tanishish imkoniyati mavjud. "Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonun va statistik ma'lumotlarni ishlab chiqish va tarqatish muddatlari aniq ko'rsatilgan statistika dasturi Qo'mita rasmiy veb-saytiga (www.stat.uz) joylashtirilgan. Qonun Oliy Majlis byulletenida, normativ-huquqiy hujjatlar bazasi (norma), shuningdek Adliya vazirligining www.lex.uz manzilida joylashgan ma'lumotlar bazasida ham mavjud. Statistik ma'lumotlarni shakllantirish uchun respondentlar tomonidan taqdim etiladigan statistika hisoboti shakllari Qo'mita rasmiy veb-saytida foydalanuvchilar uchun oldindan e'lon qilinadi.

1.2.2 Hukumatning statistik ma'lumotlar e'lon qilinishidan oldin ko'rishning ichki imkoniyati

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Hukumat Davlat statistika qo'mitasi tomonidan tayyorlangan statistik ma'lumotlarni ularni e'lon qilish vaqtidan oldin ko'rish imkoniyatiga ega emas. Statistik ma'lumotlarni tarqatishda davlat statistika organlari mustaqildir. Davlat organlarining aralashuviga yo'l qo'yilmaydi ("Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 13-moddasi). Faqat Qo'mita raisi, uning o'rinbosarlari va mas'ul xodimlar statistik ma'lumotlar e'lon qilinishidan oldin ularni ko'ra oladi.

1.2.3 Statistik ma'lumotlarning atributlari (belgilari)

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi

Jamoatchilikka e'lon qilinayotgan bosma statistik nashrlar, axborotnomalar, ommaviy axborot vositalarida berilayotgan ma'lumotlarning Davlat statistika qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilganligi uning logotipi va izohlari orqali aniq belgilanadi.

1.2.4 Uslubiyatlar, ma’lumotlar manbasi va statistik usullardagi asosiy o‘zgarishlar haqida oldindan xabardor qilish

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

Yangi uslubiyatga o‘tishdan, mavjud uslubiyatlar va usullarga sezilarli o‘zgartirishlar kiritishdan oldin Davlat statistika qo‘mitasi jamoatchilikni oldindan xabardor qiladi. Davlat statistika qo‘mitasi o‘z rasmiy veb-saytida foydalanuvchilarni qanday o‘zgarishlar kutayotganini tushuntiruvchi tegishli uslubiy ko‘rsatmalarni joylashtiradi. Maqolalar, yangiliklar va matbuot anjumanlarida kutilayotgan o‘zgarishlar jamoatchilikka yetkaziladi.

1.3. Axloq me’yorlari

1.3.1 Xodimlarning axloq me’yorlari bo‘yicha ko‘rsatmalar

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi

Davlat statistika qo‘mitasi xodimlari uchun Odob-axloq qoidalari tasdiqlangan. Ular axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsipiga rioya qilishlari, o‘zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday ma’lumotlarni oshkor qilmasligi kerak. Ular lavozimga tayinlanayotganda ushbu majburiyatlar haqida tushuntirishlar beriladi. Davlat statistika qo‘mitasi xodimi individual ma’lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini olgan shartnoma tuzishi shart.

2. Uslubiyat

2.1 Konsepsiya va tushunchalar

2.1.1 Konsepsiya va tushunchalar

Tashqi savdo statistikasini shakllantirish quyidagilarga asosan amalga oshiriladi:

O‘zbekiston Respublikasining “Rasmiy statistikasi to‘g‘risida”gi qonuni;

“Tovarlar xalqaro savdo statistikasi: tushunchalar va ta’riflar” *(International Merchandise Trade Statistics Concepts and Definitions-2010)*;

Tashqi savdo hizmatlar statistikasi bo‘yicha qo‘llanma *(Manual on Statistics of International Trade in Services-2010)*;

Turizm statistikasi bo‘yicha xalqaro tavsiyalar-2008 *(International Recommendations for Tourism Statistics 2008);*

“Davlat va bojxona tashqi savdo statistikasi ma’lumotlarini yig‘ish va qayta ishlash uslubiyati to‘g‘risidagi nizom”, Davlat statistika qo‘mitasining (№11), Davlat bojxona qo‘mitasining (№01-02/15-23), Iqtisodiyot va sanoat vazirligining (№31) hamda Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligining (№ EG-01/10-4715) 2007 yil 27 avgustdagi qarorlari bilan tasdiqlangan(2007 yil 20 sentabrda 1717-son bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazildi).

Tashqi savdo statistikasi shakllanishining quyidagi uslubiy asoslari mavjud:

- 2020 yil 28 fevraldagi 2-son Tovarlar tashqi savdosi statistika hisobini tashkil qilish bo‘yicha uslubiy nizom;

- 2018 yil 19 yanvardagi 1-son Xizmatlar tashqi savdosi statistika hisobini tashkil qilish bo‘yicha uslubiy nizom.

2.2 Statistik qamrov

2.2.1 Statistik qamrov

2.2.1.1 Ma’lumotlarning statistik qamrovi

Tashqi savdo statistikasi, tovarlar va xizmatlar tashqi savdosi asosida shakllantiriladi:

tovarlar tashqi savdosi statistikasini shakllantirishda dastlabki ma’lumotlar bo‘lib, Davlat bojxona qo‘mitasining bojxona yuk deklaratsiyasining ma’lumotlari hamda Davlat statistika statistika qo‘mitasining rezedentdan norezedentga o‘tuvchi, davlat chegarasini kesib o‘tmaydigan va bojxona deklaratsiyasida hisobga olinmaydigan tovarlarni statistik kuzatuvlari hisoblanadi;

tashqi savdo xizmatlar statistikasini shakllantirish statistika kuzatuvlari asosida amalga oshiriladi.

2.2.1.2 Statistik qamrovdan istisnolar

Hech qanday istisnolar yo‘q.

2.2.1.3 Aniqlanmagan faoliyat

Mavjud emas.

2.3 Tasniflash/sektorlar bo‘yicha taqsimlash

2.3.1 Tasniflash/sektorlar bo‘yicha taqsimlash

Tashqi savdo statistikasi bo‘yicha ma’lumotlarni to‘plash va umumlashtirishda Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi (MDH) davlatlari statistika qo‘mitasi tomonidan Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) kotibiyatining rasmiy nashri asosida tayyorlangan dunyo davlatlari tasniflagichi “Statistikada foydalanish uchun mamlakat va mintaqalarning standart kodlari”dan foydalaniladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi bo‘yicha tovarlarni tasniflash va kodlashda tovarlarni tasniflash va kodlashning uyg‘unlashtirilgan tizimining nomenklaturasi *(Harmonized System 2017)* asosida ishlab chiqilgan, “O‘zbekiston Respublikasining tashqi iqtisodiy faoliyat tovarlar nomenklaturasi (TIF TN)”, Xalqaro standartlashgan savdo tasniflagichi 2008 (XSST) *(Standard International Trade Classification 2008),* Keng qamrovli iqtisodiy kategoriyalar toifalari (KQIKT) *(Broad Economic Categories)* qo‘llaniladi.

Xizmatlar eksporti va importi statistikasi bo‘yicha shakllantirilayotgan ma’lumotlardagi xizmatlarning asosiy nomlari hamda guruhlari Tashqi savdo hizmatlar statistikasi bo‘yicha qo‘llanma *(Manual on Statistics of International Trade in Services-2010)* tasniflagichiga mos keladi.

2.4 Hisobga olish asoslari

2.4.1 Baholash

Tovarlar qiymatining bahosi bojxona yuk deklaratsiyasida yoki kontrakt va shartnomalarda ko‘rsatilgan milliy valyuta va AQSh dollaridagi narxlar bo‘yicha hisoblanandi.

Bajarilgan ishlar va xizmatlar qiymati O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining bajarilagan ishlar va xizmatlar bo‘yicha dalolatnoma tuzilgan paytdagi (kontraktda ko‘rsatilgan valyutaga muvofiq) kurs bo‘yicha hisoblanadi.

2.4.2 Hisobga olish asosi

Bitimlarni ro‘yxatga olish operatsiyalari, hisoblash (to‘lov) metodi yordamida amalga oshiriladi. Operatsiyalar iqtisodiy qiymatlarning vujudga kelishi, yo‘qotilishi, almashtirilishi va qayta shakllantirilishi bilan ifoldalanadi.

Tovarlar bilan operatsiyalar ular egalik qilish davrida saqlanadi, xizmatlar amalga oshirilayotgan vaqtda ko‘rsatiladi.

2.4.3 Yalpi/sof ko‘rsatkichlarni hisoblash tartib-taomillari

Yalpi /aniq ko‘rsatkichlarni hisoblash tartibi To‘lov balansi va xalqaro investitsion pozitsiyalar, 6 tahrir (*Balance of Payments and International Investment Position Manual, sixth edition)* bo‘yicha amalga oshiriladi.

3. Aniqlilik va ishonchlilik

3.1 Birlamchi ma’lumotlar

3.1.1 Birlamchi ma’lumotlarni yig‘ish asoslari

Eksport va import tovarlari statistik kuzatuv obyekti bo‘lib hisoblanadi.

Tashqi iqtisodiy faoliyatni amalga oshiriuvchi yuridik yoki jismoniy shaxs statistik kuzatuv birligi bo‘lib hisoblanadi.

Tashqi savdo tovarlar statistikasi ko‘rsatkichlarini shakllantirishda Davlat bojxona qo‘mitasining ma’lumotlaridan foydalaniladi.

Bojxona deklaratsiyasida va bojxona statistikasi tomonidan hisobga olinmaydigan, davlat chegarasini kesib o‘tmaydigan, egalik huquqi rezidentdan norezidentga o‘tgan yoki aksincha bo‘lgan tovarlar eksport-importi hajmi to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yig‘ish va qayta ishlash Davlat statistika qo‘mitasi tomonidan maxsus oylik statistik kuzatuvlar tarmog‘i orqali amalga oshiriladi.

Xizmatlar tashqi savdosi bo‘yicha tahliliy ma’lumotlarni shakllantirish quyidagicha amalga oshiriladi:

- har oy yirik korxonalarning statistik hisobotlari, kichik korxonalar va mikrofirmalarning xizmatlar eksporti (importi)ni statistik baholash hamda kiruvchi va chiquvchi turizmning tanlanma kuzatuvlari asosida;

- har yili yirik korxonalar, kichik korxona va mikrofirmalarni qamrab olgan holdagi statistik hisobotlar hamda kiruvchi va chiquvchi turizmning tanlanma kuzatuvlari asosida.

Turizm eksporti va importi hajmlari Davlat statistika qo‘mitasi tomonidan tasdiqlangan statistika kuzatuv formalari (kuzatuv anketalari) asosida, maxsus tayyorlangan intervyurlar tomonidan o‘tkazilgan kuzatuv natijalari bo‘yicha aniqlanadi.

3.1.2 Birlamchi ma’lumotlarning ta’rifi, qamrovi, tasniflari, baholanishi va hisobga olish davri

Tovarlar mamlakatning iqtisodiy chegarasidan olib kirilganda va olib chiqilganda, egalik huquqi o‘zgarganda hisobga olinadi.

Eksport-import operatsiyalari bo‘yicha dastlabki ma’lumotlarning manbasi tijorat shartnomalari bo‘lib, uning asosida barcha operatsiyalar, xizmatlar uchun hisob-kitoblar, shuningdek pul-kredit muassasalarining ro‘yxatga olish qaydlari asosida amalga oshiriladi.

3.1.3 Birlamchi ma’lumotlarning o‘z vaqtida tayyor bo‘lishi

Ma’lumotlarni yig‘ish statistika dasturi asosida amalga oshiriladi. Respondentlarga hisobotlarni taqdim etish muddati to‘g‘risida habar qilinadi.

Davlat bojxona qo‘mitasi har oy hisobot oyidan keyingi oyning 7 sanasiga qadar eksport-import tovarlari bo‘yicha ma’lumotlarni taqdim etadi.

Eksport, import xizmatlari bo‘yicha ma’lumotlar yirik korxonalar tomonidan hisobot davridan keyingi oyning 5 sanasiga qadar, kichik korxonalar va mikrofirmalar tomonidan esa har yil 27 fevralga qadar belgilangan tartibda davlat statistika hisobotlari asosida yig‘ib olinadi.

3.2 Birlamchi ma’lumotlarni baholash

3.2.1 Birlamchi ma’lumotlarni baholash

Tashqi savdo statistikasini tuzuvchilar tizimli ravishda dastlabki ma’lumotlarni baholab boradilar va zarur hollarda statistika hisobotlari va boshqa kuzatuvlarni muvofiqlashtirish maqsadida ularni modifikatsiya qilish bo‘yicha ishlarni amalga oshiradi.

3.3 Statistik usullar

3.3.1 Birlamchi ma’lumotlar bilan ishlashda statistik usullar

CIF baholarida import qiymati – importyor mamlakat chegarasigacha bo‘lgan transport va sug‘urta xarajatlari va tovarlar qiymatiga teng.

FOB baholarida eksport qiymati – importyor mamlakat chegarasigacha bo‘lgan transport xarajatlari va tovarlar qiymatidir. O‘zbekistonning geografik joylashuviga va dengiz chegaralarini yo‘qligiga ko‘ra FOB baholari DAFga tenglashtiriladi.

3.3.2 Boshqa statistik jarayonlar

Tovarlar tashqi savdosi bo‘yicha mavsumiy o‘zgarishlar amalga oshirilmaydi.

3.4 Ma’lumotlarni taqqoslash

3.4.1 Oraliq natijalarni taqqoslash

Respondentlardan olingan ma’lumotlar o‘rganilib hamda tahlil qilib boriladi.

3.4.2 Oraliq ma’lumotlarni baholash

Olingan ma’lumotlarda biror bir nomutanosiblik va o‘zgarishlar mavjud bo‘lsa ma’lumotlar respondent bilan to‘g‘ridan to‘g‘ri bog‘langan holda tekshiriladi.

3.4.3 Yakuniy statistik ma’lumotlardagi tafovutlar va boshqa nomuvofiqliklarni o‘rganish

Statistik nomuvofiqliklar davriy ravishda kuzatilib boriladi.

3.5 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqish tahlili

3.5.1 Ma’lumotlarni qayta ko‘rib chiqishni o‘rganish va tahlil qilish

Savdo statistikasi qayta ko‘rib chiqilmaydi. Muntazam tekshiruvlar ma’lumotlar to‘g‘ri va barqarorligini ta’minlaydi.

4. Amaliy yaroqlilik

4.1 Davriylik va o‘z vaqtidaligi

4.1.1 Davriylik

Jami eksport va import ko‘rsatkichlari hisobi har oy amalga oshiriladi.

4.1.2 O‘z vaqtidaligi

Tashqi savdosi bo‘yicha ma’lumotlarni e’lon qilish ishlab chiqarish dasturiga ko‘ra byulletenlar, taxliliy-axborot to‘plamlari, press-relizlar ko‘rinishida chop etiladi va Davlat statistika qo‘mitasining veb-saytida e’lon qilinadi.

4.2 Qiyosiylik

4.2.1 Ichki qiyosiylik

Statistik qatorlar ichki taqqoslashlar bilan tavsiflanadi.

4.2.2 Vaqt bo‘yicha qiyosiylik

Eksport va import ko‘rsatkichlari dinamik qatorlari (mamlakatlar, eksport va import tarkibi, keng qamrovli iqtisodiy kategoriyalar bo‘yicha) 2000 yildan shakllantirilgan. (https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/merchandise-trade-2).

4.2.3 Sektorlar va sohalar o‘rtasidagi qiyosiylik

Zaruriy kesimlarda tashqi savdo statistikasi tadqiqotlari Milliy Hisoblar Tizimi va To‘lov balansi talablari asosida amalga oshiriladi.

4.3 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish

4.3.1 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish jadvali

Statistika dasturiga muvofiq, yanvar-dekabr oylari bo'yicha dastlabki ma'lumotlar dasturda nazarda tutilgan muddatlarda yillik statistik hisobotlar asosida belgilanadi.

4.3.2 Dastlabki va/yoki qayta ko'rib chiqilgan ma'lumotlarni aynan shu toifasi bo'yicha belgilash

E'lon qilinayotgan va chop etilayotgan ma'lumotlar Davlat statistika qo'mitasining logotipi va izohlari bilan aniq belgilangan.

4.3.3 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqishni o'rganish va tahlil qilish bo'yicha olingan natijalarni tarqatish

Statistika to'plamlarida ko'rsatiladigan ko'rib chiqilayotgan o'tgan yil ma'lumotlari bo'yicha yakuniy ma'lumotlar Davlat statistika qo'mitasining rasmiy saytida (www.stat.uz) e'lon qilib boriladi.

5. Qulayligi

5.1 Ma'lumotlar

5.1.1 Statistik ma'lumotlarni taqdim etish

Tashqi savdo statistikasi bo'yicha nashrlar quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi: jami eksport va import, tovarlar va davlatlar kesimidagi ma'lumotlar, Tashqi Iqtisodiy Faoliyat Tovar Nomenklaturasi va Xalqaro Standartlashgan Savdo Tasniflagichi kodlari bo'yicha eksport va importning qiymat va miqdor ko'rinishdagi ma'lumotlari. Tashqi savdo statistikasi bo'yicha ma'lumotlar oylik, choraklik va yillik ko'rinishda e'lon qilib borildi.

5.1.2 Ma'lumotlarni tarqatish vositalari va shakllari

5.1.2.1 Bosma shaklda – Yangi nashr

Tahliliy statistika ma'lumotlari chop etilgan ko'rinishda, elektron axborot manbalari orqali taqdim etiladi va Davlat statistika qo'mitasining rasmiy sayti (www.stat.uz) e'lon qilib boriladi.

5.1.2.2 Bosma shaklda – Oylik byulletenlar

Tovarlar va xizmatlar eksporti va importi.

5.1.2.3 Bosma shaklida – Choraklik byulletenlar

"O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy iqtisodiy holati", "O'zbekistan Respublikasining statistik tasviri".

5.1.2.4 Bosma shaklda – Yillik byulletenlar

Tovarlar va xizmatlar eksporti va importi.

5.1.2.5 Bosma shaklda – Boshqalar

Tahliliy statistika ma'lumotlari taqdim etilgan murojaatga yoki shakllantirilgan tarqatma reestrga hamda bir martalik so'rovlarga asosan berib boriladi. Har chorakda Davlat statistika qo'mitasining veb saytida (www.stat.uz) "O'zbekistan Respublikasining statistik tasviri", makroiqtisodiy ko'rsatkichlari, dinamik qatorlar va elektron jadvallar e'lon qilinadi.

5.1.2.6 Elektron shaklda - Byulleten yoki nashrlar

Tahliliy statistika ma'lumotlari taqdim etilgan murojaatga yoki shakllantirilgan tarqatma reestrga hamda bir martalik so'rovlarga asosan berib boriladi.

5.1.3. Ma'lumotlarni e'lon qilish jadvali

5.1.4 Bir vaqtning o'zida e'lon qilish

5.1.5 So'rov bo'yicha ma'lumotlarni tarqatish

O'zbekiston Respublikasining "Rasmiy statistikasi to'g'risida"gi qonuniga, "O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi to'g'risida"gi nizomga, Statistik axborotlarni tayyorlash va tarqatish ishlarini tashkil etish qoidalari va boshqa me'yoriy hujjatlarga muvofiq, statistik ma'lumotlar foydalanuvchilarga so'rovlari bo'yicha belgilangan tartibda taqdim etib boriladi. Statistik axborotlarni tarqatish yuridik va jismoniy shaxslarni yozma so'rovlari bo'yicha bosma yoki elektron jadval ko'rinishda, statistik to'plamlar, byulletenlar, tezkor axborot shaklida, shuningdek tomonlar o'rtasidagi axborot almashinuvi to'g'risidagi bitimlarga asosan amalga oshiriladi.

5.2 Metama'lumotlar

5.2.1 Konsepsiyalar, statistik qamrov, tasniflar, hisobga olish asoslari, ma'lumotlar manbasi va statistik usullar to'g'risidagi hujjatlar va ma'lumotlarni tarqatish

Tashqa savdo statistikasi bo'yicha metodik qo'llanma va nizomlar Davlat statistika qo'mitasining rasmiy veb sytida joylashtirilgan (https://lib.stat.uz/uz/features/tashqi-iqtisodiy-faoliyat-va-savdo).

5.3. Foydalanuvchilarga yordam ko'rsatish

5.3.1 Aloqa bog'lash bo'yicha ma'lumotlarni tarqatish

9. Rejalar

9.1 Oxirgi

9.1.1 Takomillashtirish rejasi – Oxirgi takomillashtirishlar

Tashqi savdo statistikasini shakllantirish bo‘yicha xodimlar malakasini oshirish, amaldagi statistika kuzatuv shakllarini takomillashtirish, mavjud ma’lumot manbalarini to‘liq qamrab olish va ularning sifatini oshirish.

9.2 Umumiy

9.2.1 Takomillashtirish rejasi – Qisqa muddatli

Metodik nizomni qayta ko‘rib chiqish va o‘zgartirish kiritish. Xizmatlar eksporti va importi klassifikatorlarini xalqaro qo‘llanmalar va tavsiyalar asosida shakllantirish.

9.2.2 Takomillashtirish rejasi – O‘rta muddatli

9.3 Moliyaviy

9.3.1 Takomillashtirish rejasi – texnik/moliyaviy ko‘makka talab – Qisqa muddatli

Moliyalashtirish yillik statistika dasturi doirasida amalga oshiriladi.

9.3.2 Takomillashtirish rejasi - texnik/moliyaviy ko‘makka talab – O‘rta muddatli

Moliyalashtirish yillik statistika dasturi doirasida amalga oshiriladi.

Aloqa bog‘lash uchun shaxs (shaxslar):

F.I.Sh.:	Irgashev Botir Samarovich
Lavozim:	Boshqarma boshlig‘i
Bo‘linma:	Tashqi iqtisodiy faoliyat va savdo statistikasi boshqarmasi
Idora:	O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi
Manzil:	Mustaqillik 63
Shahar/region:	Toshkent shahri
Mamlakat:	O‘zbekiston Respublikasi
Pochta indeksi:	100170
Telefon: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	998 71 202-80-42
Faks: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	998 71 202-80-43
Elektron manzil:	b.irgashev@stat.uz